

1872 (2023-2024) – Nr. 1
ingediend op 30 oktober 2023 (2023-2024)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Cathy Coudyser

over de visienota

‘Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden’

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Meyrem Almaci.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sootmans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Meyrem Almaci, Jeremie Vaneeckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaïke De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Onno Vandewalle.

INHOUD

I.	Toelichting	4
II.	Bespreking	6
1.	Beschouwingen uit de commissie	6
1.1.	Karin Brouwers	6
1.2.	Katia Segers	9
1.3.	Cathy Coudyser	10
1.4.	Meyrem Almaci	11
2.	Antwoordenronde	12
	Gebruikte afkortingen	17

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 29 juni 2023 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling over de visienota 'Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden'. De visienota kan geraadpleegd worden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

Minister-president *Jan Jambon* situeert de visienota 'Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden' als het resultaat van een proces dat het Departement CJM in zijn opdracht heeft doorlopen. De digitale kernspelers Cultuurconnect, meemoo en publiq hebben hun input geleverd. Digitaal Vlaanderen heeft het proces ondersteund.

De nota zet de strategische lijnen uit waarbinnen de kernspelers zich positioneren met het oog op de verdere digitale transformatie van de cultuursector. Het uitgangspunt is de digitale transformatie van het culturele ecosysteem, weliswaar met een open blik naar de raakvlakken met Jeugd, Media, Sport, Onderwijs en ten slotte Binnenlands Bestuur voor zover het in die laatste bevoegdheid de lokale besturen betreft.

In de visienota formuleert de minister van Cultuur als eerste stap de digitale uitdagingen waarmee de cultuursector geconfronteerd wordt. Hij onderscheidt daarin enerzijds de digitale content en anderzijds de ondersteuning van de werking van de cultuursector door digitale processen. De spreker somt vervolgens die uitdagingen op:

- te weinig kwaliteitsvolle digitale content is op een eenvoudige manier vindbaar en beschikbaar;
- culturele organisaties spelen onvoldoende in op opportuniteiten die digitale transformatie biedt;
- data zijn niet openlijk verkrijgbaar en kunnen niet vrij stromen tussen organisaties;
- het culturele aanbod speelt onvoldoende in op de huidige en vooral nieuwe noden van participanten;
- de financiering van de noodzakelijke periodieke investeringen en herinvesteringen en stijgende exploitatiekosten voor het beheren van collectieve digitale infrastructuur.

Als antwoord op die uitdagingen bakent de visienota oplossingsgebieden af. Die moeten de volgende jaren verder uitgewerkt worden in een programma Digitale Transformatie, dat vormgegeven wordt in functie van prioriteiten, scope en beschikbare middelen. Het gaat om de volgende oplossingsgebieden:

- het verbreden en verrijken van culturele digitale content;
- het verbinden van vraag en aanbod;
- het op schaal organiseren van ondersteunende processen;
- het zoeken naar duurzame financieringsmodellen;
- het optimaliseren van internationale vernetwerking;
- het verhogen van de digitale maturiteit door een gecoördineerde kennis- en leeraanpak;
- het permanent stimuleren van digitale innovatie.

Daarna analyseert de visienota in functie van deze oplossingsgebieden de huidige werkingen van de kernspelers en een selectie van projecten. Daaruit blijkt dat er een grote kans ligt voor verdere afstemming en synergie, en dat een gezamenlijke aanpak van de digitale transformatie cruciaal zal zijn om de gestelde doelen te realiseren.

Vervolgens komt de minister-president tot de strategische doelstellingen uit de visienota.

Zijn beleid streeft ernaar om participatie aan cultuur te verhogen door digitale instrumenten in te zetten. Enerzijds wil het de doelgroep verbreden, door meer mensen vaker te laten participeren, waaronder ook de moeilijk bereikbare doelgroepen. Anderzijds wil het met een gepersonaliseerde en gebruikersgerichte aanpak de cultuurbeleving verdiepen.

Om content te verbinden met een breed publiek, zal een ruim en divers aanbod nodig zijn. Daarom creëert het beleid een collectief digitaal geheugen. Het wil zowel nieuwe content creëren als bestaande content toegankelijker maken.

Dit beleid wil voorts digitale links leggen tussen cultuurorganisaties onderling en met andere sectoren, om die organisaties te wapenen tegen de ontwrichting en verandering in bestaande businessmodellen die een digitale transformatie meebrengt.

Omdat digitale transformatie gekenmerkt wordt door een continu veranderingsproces, streeft het digitaliseringsbeleid naar continue vernieuwing door experiment en leren. Daartoe zal dit beleid de digitale maturiteit bevorderen en het experiment aanmoedigen.

In het volgende hoofdstuk definieert de minister-president vier gedeelde principes voor de verdere uitbouw van het ecosysteem:

- het delen van data stimuleren;
- werken aan een gedeelde collectieve digitale infrastructuur;
- een maximale meerwaarde nastreven;
- publieke waarden hanteren.

Het voorlaatste hoofdstuk van de visienota gaat in op de manier waarop het ecosysteem aangestuurd zal worden. De samenwerking zal worden gefaciliteerd via toekomstige beheersovereenkomsten met een nieuwe gezamenlijke decretale basis, die intussen op 21 juni 2023 is gelegd met de goedkeuring van het ontwerp van decreet door het Vlaams Parlement (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1672/1-5).

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media staat in voor de opvolging van de uitvoering van de beheersovereenkomsten en streeft een maximale afstemming van de werking na: zowel onderling tussen de drie organisaties als ten aanzien van de digitale strategie van Vlaanderen en de beleidscyclus.

De minister-president zal transparant en bottom-up te werk gaan, en zal de SARC daar strategisch bij betrekken. Die aanpak dient een duidelijke en afgestemde agenda voor de digitale transformatie van de cultuursector, namelijk een coherent programma Digitale Transformatie. Dit programma wordt deels gefinancierd uit de structurele budgetten conform de beheersovereenkomsten, en deels met bijkomende investeringen. In de huidige regeerperiode gebeurde dat met de budgetten van het relanceprogramma Vlaamse Veerkracht.

De geformuleerde ambities hebben een financiële weerslag. Extra investeringen zullen nodig zijn om de dynamiek te verduurzamen die het relanceprogramma heeft teweeggebracht. De visienota spreekt namens het Departement CJM, meemoo, publiq, Cultuurconnect en Digitaal Vlaanderen de collectieve ambitie uit om tegen de volgende regeringsvorming een keuzelijst van initiatieven voor te leggen met het programma Digitale Transformatie, en om daarbij de meerwaarde ten aanzien van het ecosysteem, de verwachte resultaten en de budgettaire implicaties toe te lichten.

Tot slot formuleert de visienota de ambitie om een consequent meetkader uit te werken, waarin verschillende elementen van digitale transformatie samengebracht worden. Digitale transformatie is immers een complex gegeven, waarin verschillende

randvoorwaarden en afhankelijkheden hun belang hebben. Eerst zal er een nulmeting komen, met vervolgens op vaste tijdstippen nieuwe metingen, waarmee de regering de evolutie van de gerealiseerde impact zal kunnen meten.

II. Bespreking

1. Beschouwingen uit de commissie

1.1. Karin Brouwers

Tot tevredenheid van de cd&v-fractie heeft de minister-president de drie digitale kernspelers, het Departement CJM en Digitaal Vlaanderen bij de uitwerking van de visienota betrokken, stelt *Karin Brouwers*. Een eerste versie was op terechte kritiek van de SARC gestuit en vervolgens grondig bijgestuurd tot een mooi werkstuk. Recent heeft het Vlaams Parlement groen licht gegeven voor uitvoering van de visienota door het ontwerp betreffende de drie digitale kernspelers meemoo, publiek en Cultuurconnect goed te keuren. Toch is Karin Brouwers blij met deze gedachtewisseling, aangezien de betreffende beleidsvisie de komende jaren een grote impact zal hebben op de cultuursector en het cultuurbudget.

Het commissielid citeert uit de visienota: "In transparantie en op basis van een bottom-upaanpak – waarbij de SARC strategisch betrokken wordt –, komen we tot een coherent programma Digitale Transformatie." Hoe ziet de minister-president deze bottom-upaanpak concreet? Hoe zal de SARC strategisch bij de zaak worden betrokken? Gebeurt dit nu al? Hoe reageert minister Jambon op de kritiek uit de sector dat bij de partners die voor de uitrol van dit beleid worden ingeschakeld, geen sectorvertegenwoordigers – bijvoorbeeld oKo of kunstenaars – zijn betrokken? Hoe zal hij de actieve kunstenaars bij dit digitaliseringsverhaal betrekken?

Het Departement CJM krijgt een grote rol toebedeeld. Heeft het voldoende competentie in huis om dergelijke complexe processen aan te sturen?

Digitalisering wordt tegenwoordig gezien als de oplossing voor alle mogelijke problemen: goedkoper, breder bereik, nieuwe mogelijkheden enzovoort. Maar soms ontbreekt daarin enigszins het standpunt van de gebruiker en vertrekt de visienota van een aanbodeconomie. Zit de cultuurconsument wel te wachten op dit digitale aanbod? Er klinken toch ook pleidooien om de schermtijd te beperken. Bovendien is minder analoog niet altijd gelijk aan meer digitaal. Er dreigt een nichecultuur te ontstaan. Wat denkt de minister daarvan?

Een aanzienlijk deel van de bevolking is nog digibeeft. Het gaat vaak om ouderen, met echter ook een niet te onderschatten jongerenandeel. Hoe zal het beleid omgaan met de digibeten aan de consumptie- en productiezijde? Moet het met andere woorden de almaar groeiende digitale kloof maar voor lief nemen? Nergens reikt de nota daarvoor concrete en realistische oplossingen aan. Karin Brouwers pleit ervoor om er aandacht voor te hebben in de verdere uitvoering. Op de vermelding in de nota dat er geen nieuwe uitsluitingsmechanismen mogen ontstaan, reageert ze met de vraag om het probleem niet voor zich uit te schuiven.

Nergens in de visienota komt een kostenraming voor. Die is er noch voor de ontwikkeling, noch voor de recurrente kosten. De grote vrees in de cultuursector is dat een opgelegde transformatie ten nadele van de huidige middelen zou gaan, met uiteindelijk een onduidelijk resultaat, zeker wat het publieke bereik betreft. Al te makkelijk worden schaalvergroting en verplichte samenwerking als oplossing geformuleerd, terwijl die in de praktijk lang niet altijd de kosten verlagen en soms vooral de frustraties doen toenemen. Tijdens de hoorzitting over de visienota (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1729/1) heeft de SARC opgeroepen om te investeren

in de digitale geletterdheid van de instellingen, de medewerkers zelf en de gebruikers. "Alleszins mag de digitale transformatie nooit een doel op zich worden maar is het steeds een middel", citeert Karin Brouwers uit het commissieverslag. Wat is het standpunt van de minister-president daarover? Bereidt hij een ambitieus financieel meerjarentraject voor met het oog op de implementatie van deze visienota? Of zal de sector daarop in een nochtans snel digitaliserende wereld tot 2026 moeten wachten, het moment waarop de nieuwe beheersovereenkomsten met de digitale kernspelers ingaan?

Op de hoorzitting hoorde Karin Brouwers een pleidooi om heel doelgericht te digitaliseren. Welke prioriteiten kiest de minister?

Voor IT-bedrijven doen zich nieuwe financiële opportuniteiten voor, maar zullen die wel betaalbaar zijn voor de toch wel relatief arme en weinig commerciële cultuursector? Hoe kan Vlaanderen voorkomen dat het de GAFA aan nog meer gratis content helpt, waarbij de inkomsten dan naar het buitenland zullen verdwijnen?

De verdienmodellen voor digitale cultuur zijn zeer beperkt, verwacht het lid. Wie zal het gratis aanbod dan betalen? Het kan toch niet de bedoeling zijn dat kunstenaars en hun organisaties de dupe worden, veronderstelt de spreker.

De visienota definieert 'digitaal ecosysteem' als een netwerk van stakeholders, partners, producten, leveranciers, toepassingen en gegevensdiensten van derden die in een digitale ruimte met elkaar verbonden zijn. Hoe zal de minister de lokale bedrijven betrekken bij de uitbouw van dit digitale ecosysteem? Zijn ze ook bij de voorbereiding bij de visienota betrokken?

Het commissielid citeert een uitspraak van meemoo-directeur Nico Verplancke op de hoorzitting: "De noden situeren zich zowel aan de basis, met registratie en digitalisering, als achteraf in de ontsluiting en innovatie. Het zou een foute veronderstelling zijn dat de onderliggende basis al helemaal is afgewerkt en dat de investeringen alleen op de zichtbare aspecten betrekking hoeven te hebben. Ook in de digitalisering van de content en de creatieprocessen is er nog heel wat werk aan de winkel. De verwachtingen zijn met andere woorden hoog en divers. Voor een digitale versnelling zal Vlaanderen op de groeiende vraag moeten inspelen." Karin Brouwers polst naar de concrete aanpak daarvan bij de opmaak van de nieuwe beheersovereenkomst met meemoo.

Publiq krijgt in het digitaliseringsproject een grote rol toebedeeld. Maar de Vlaamse overheid zal de komende jaren een scenario moeten uitwerken opdat het structureel financieel gezond kan werken. De stijgende eigen inkomsten die publiq onder andere aan zijn participatie in de Museumpas te danken heeft, zullen niet volstaan om de noden met betrekking tot de UiTPAS te dekken. Zo krijgt het voor de UiTPAS nog steeds hetzelfde bedrag als in 2013, maar bedient het daarmee intussen 130 gemeenten in plaats van de aanvankelijke vier. Door hun wensen tot meer ondersteuning en nieuwe mogelijkheden is de situatie zelfs op korte termijn niet houdbaar. Cd&v roept de minister-president uitdrukkelijk op om daar rekening mee te houden bij de nieuwe beheersovereenkomst met publiq.

Vervolgens gaat de spreker in op de rechtenkwestie, waarvan de visienota niet de hele complexiteit heeft gevat. De zaak is al eens aangehaald met betrekking tot het project CloudLibrary. Welk standpunt neemt de minister-president in?

Individuele kunstenaars zullen wellicht de financiële middelen en competentie ontberen om eventuele opgelegde digitaliseringsprocessen te volgen. Wie zal het proces begeleiden, en tegen welke kostprijs? Waar moeten ze de tijd vinden voor die processen, waarvan ze soms een maar geringe of zelfs negatieve return kunnen verwachten?

Voor CloudLibrary vermeldt de visienota de volgende doelstelling: "Cultuurconnect voorziet collectieve regelingen rond auteursrechten voor door Cultuurconnect georganiseerd aanbod, zoals livestreams en de inkoop van e-boeken en andere digitale collecties." In het Vlaams Parlement zijn al herhaaldelijk kritische vragen gesteld over dit project, en met name over het feit dat het niet correct met de rechten van auteurs omgaat. De minister heeft overleg tussen Cultuurconnect en de auteursvereniging aangekondigd. Karin Brouwers wil een stand van zaken en peilt naar de al gemaakte afspraken.

Voor wat de visienota beschrijft als "open sectorbouwsteen voor een shared service model", heeft Cultuurconnect al het proefproject Digitaal Podium. Dit project werd opgevat als piloot voor gedeelde ticketing in drie clusters van kunst- en cultuurhuizen, en wil uitgroeien tot een nieuwe, gedeelde digitale bouwsteen voor podiumhuizen. De private ticketingbedrijven hebben vanaf de start van dit project fundamentele en principiële opmerkingen gemaakt. Ook in het Vlaams Parlement zijn de relevantie en de aanpak van dit project al besproken. Door de zo ontstane conflictsituatie ontbreekt nu de noodzakelijke constructieve context voor andere samenwerkingen, analyseert Karin Brouwers. Ze vraagt welke lessen minister Jambon en Cultuurconnect samen hebben getrokken uit de vorige, inmiddels stopgezette poging tot een overkoepelend ticketingsysteem voor Oostende, Brugge, Mechelen en Leuven. Is de minister-president zich bewust van de mogelijke impact van de gecreëerde conflictsituatie op eventuele nieuwe innovatiedossiers van Cultuurconnect? Het zal daarvoor toch opnieuw op privépartners aangewezen zijn.

Op de hoorzitting heeft Cultuurconnect ook het bestaan vermeld van contractuele afspraken over de van de buitenlandse leverancier verwachte innovaties. Kan de minister-president de commissie een duidelijke, volledige en van de nodige toelichting voorziene lijst bezorgen van deze contractueel overeengekomen innovaties? Kan hij het lastenboek bekendmaken? Karin Brouwers wenst totale transparantie bij het proefproject.

Voorts heeft de hoorzitting de fundamentele architecturale keuze van Cultuurconnect duidelijk gemaakt om huizen uit een regio op één systeem te zetten. Cd&v was aanvankelijk gewonnen voor een regionale insteek, maar brengt een overkoepelend systeem geen privacyrisico's teweeg? Zijn die in kaart gebracht en toegelicht aan de pilootgroepen? Kan Cultuurconnect garanderen dat er geen persoonsgegevens – zelfs geen e-mailadres of naam – van een ticketkoper bij het ene huis ongewenst beschikbaar raken bij een ander huis? Of is dit automatisch wel het geval? Heeft een ticketkoper dan geen optie om zijn gegevens niet kenbaar te laten maken aan derden? Karin Brouwers vraagt om de privacyaspecten toe te lichten. De fundamentele keuze van Cultuurconnect zal de samenwerking binnen één cluster bevorderen, maar wat met samenwerking buiten die cluster? Hoe wordt de vertrouwelijkheid van gegevens gegarandeerd bij integraties met bijvoorbeeld website of andere systemen?

Cultuurconnect heeft een beroep gedaan op een externe consulent om het lastenboek te schrijven, en bevestigt zo impliciet dat het zelf onvoldoende expertise in huis heeft over ticketing. Dit gebrek aan expertise zal onvermijdelijk ook een negatieve impact hebben bij de verdere ondersteuning van de cultuurhuizen, veronderstelt Karin Brouwers. Welke acties plant Cultuurconnect om dit te verhelpen? Waarom acht Cultuurconnect, ondanks het vermelde gebrek aan expertise, zichzelf beter geplaatst dan gespecialiseerde Vlaamse bedrijven, die al lang succesvol actief zijn in deze niche, tot tevredenheid van de cultuurhuizen?

Meer algemeen wil het commissielid weten of het nog geen tijd is voor een grondige evaluatie van dit proefproject, bij voorkeur door een externe organisatie, en om het pas daarna voort te zetten. Kan men daarop ook niet beter wachten voor er nieuwe belangrijke stappen worden ondernomen in de uitvoering van de visienota?

1.2. Katia Segers

Katia Segers kan zich vinden in vele vragen en opmerkingen van Karin Brouwers. Vooruit was erg teleurgesteld over het onlangs goedgekeurde ontwerp van decreet tot structurele subsidiëring van kernorganisaties om de digitale transformatie van de cultuursector aan te sturen (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1672/5). Dat initiatief heeft kansen laten liggen om ten volle voor digitalisering te gaan. Voor de fractie was dit een uiting van kortzichtigheid en kortetermijndenken.

Wel positief vindt de Vooruitfractie dat de werking van publiek, Cultuurconnect en meemoo voortaan wordt gealigneerd. De organisaties zelf zijn tevreden met de verankering en erkenning van hun centrale rol. Dit neemt niet weg dat de visienota gekenmerkt is door gemiste kansen en een gebrek aan ambitie en vooruitziendheid met betrekking tot de voornaamste uitdagingen op het pad van de cultuursector.

Katia Segers ziet digitalisering als een hefboom voor de voornaamste uitdagingen van de cultuursector. Een daarvan is het participatiebeleid, dat alle mensen in staat stelt om cultuur te leren kennen en beoefenen. De visienota mist de talloze kansen die digitalisering daarvoor biedt.

Vooruit vindt dat de afschaffing van het Participatiedecreet een blinde vlek aanbrengt in het Vlaamse cultuurbeleid, ongeacht wat de minister-president beweert over de centrale plaats die het in alle beheersovereenkomsten zal krijgen. Intussen creëert de Vlaamse Regering wel een apart decreet voor digitalisering, maar niet voor participatie. Het was een van de aanleidingen voor Vooruit om zich te onthouden bij de stemming over het ontwerp van decreet.

Katia Segers vindt een stabiel kader nodig voor de productie van kunst en cultuur en de kansen die digitalisering ter zake biedt.

Voor de drie vermelde kernspelers was de decretale verankering een goede zaak, maar voor Demos vormde het slechts een magere reddingsboei, terwijl die organisatie zich al decennialang voor de cultuurparticipatie van kwetsbare groepen inzet. Demos is tegen heug en meug in een decreet gedwongen. Hoe wil de minister-president garanderen dat het zijn opdracht in de toekomst zal kunnen waarmaken binnen publiek? Op een recent debat bij oKo heeft Marius Meremans heel specifiek de cultuurparticipatie als heel belangrijk voor de N-VA naar voren geschoven. Waarom dan het Participatiedecreet afschaffen?

Ook op andere vlakken zouden AI en digitale dataverzameling zoveel meer kunnen opleveren voor cultuurparticipatie. Katia Segers vindt dat aspect niet terug in het decreet en vraagt hoe de minister-president het wil garanderen.

In de decretale doelstelling om digitale content en metadata toegankelijk te maken en te valoriseren staat het auteursrechtelijke aspect als een specifieke uitdaging vermeld. Vooruit had de verplichting om in vergoedingen te voorzien, liever in het decreet terecht zien komen, net als de collectieve regeling voor het gebruik en de exploitatie van auteursrechtelijke werken in het kader van hun digitale ontsluiting. Vooral voor meemoo vormt dit een heikele kwestie. Hoe wil de minister-president die collectieve regeling nu alsnog waarmaken?

Een derde gemiste kans ziet Katia Segers in de koppeling tussen artistieke en digitale innovatie, die veel explicieter had gemogen. Het gaat om de koppeling tussen de digitale artistieke praktijk en thema's als 'digital born content', internationale digitale exploitatie en de groei van AI-toepassingen in individuele creatie. In het decreet noch de voorafgaande strategische visienota is daarover iets terug te vinden. Hoe moet de overheid omgaan met puur digitaal gecreëerde kunst? Het decreet had daar proactief op moeten inspelen, vindt Katia Segers, die de commissie aan haar amendement in die zin herinnert.

Het commissielid betreurt nog altijd het verwerpen van haar amendement dat in navolging van de Raad van State de expliciete naamsvermelding van de drie organisaties uit het decreet zou weren. Stel dat een van hen van naam verandert, wat dan?

Wat met de evaluatie van het digitaal podium? Wanneer zal die worden uitgevoerd en opgeleverd?

Ten slotte peilt Katia Segers net als Karin Brouwers naar de modaliteiten van de structurele ondersteuning van publiq in de UiTPAS-uitrol. Hoe zal publiq in de enorme inspanning om de resterende honderd Vlaamse gemeenten erbij te betrekken, structureel worden ondersteund?

1.3. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser merkt op dat de gedachtewisseling nog altijd de visienota van de minister-president als onderwerp heeft. Een visienota beschrijft uitdagingen die op een wat langere termijn moeten worden aangepakt. Het heeft bepaalde commissieleden blijkbaar niet weerhouden om al heel specifieke vragen te stellen over de eigenlijke uitvoering. Uiteraard start het beleid niet van een wit blad en zijn er al uitdagingen genomen, maar de ambitie van de visienota is veeleer een grote stap vooruit qua digitalisering, met respect voor de eigenheid en de kennis van het al bestaande.

Met het oog op die stap vooruit wil de regering de drie bestaande kernspelers met al hun expertise en ervaring laten samenwerken. Ze wil hen daarbij versterken in hun kerntaken en tegelijk op zoek gaan naar hun complementariteit. Op die manier kan één plus één plus één wel eens vijf zijn.

Intussen heeft het Vlaams Parlement al een decreet aangenomen om de drie kernspelers die taken toe te kennen. De visienota had al heel duidelijk aangegeven dat ze niet op zichzelf staan, maar de eigenheid van de cultuursector en de vorderingen in het digitaliseringsproces kunnen meenemen. Het Departement CJM neemt in hun samenwerking de coördinerende en faciliterende rol voor zijn rekening. Ook Digitaal Vlaanderen wordt erbij betrokken.

In de hoorzitting over de visienota hebben de drie kernspelers steun betuigd aan dit streven. Iedereen gelooft in het digitale verhaal, dat mits een slimme aanpak de Vlamingen onderling en met de wereld zal verbinden. Buurlanden kijken vol bewondering naar de bestaande verwezenlijkingen van de digitale kernspelers, zoals het eengemaakte bibliotheeksysteem, de UiTPAS en de expertise van meemoo.

Daarom vindt Cathy Coudyser de visienota realistisch. Het parlement heeft de decretale basis intussen ook al gelegd.

Nu zullen de beheersovereenkomsten met de drie kernspelers aan de orde zijn. Cathy Coudyser polst hoe de voortzetting van hun kerntaken, de nodige ambities voor de toekomst en de complementariteit en kennisdeling intussen al een concrete uitwerking in die overeenkomsten aan het krijgen zijn. Hoe zullen de zaken evolueren in de richting van 2026? Voor die vraag van de kernspelers heeft de spreker alle begrip, al nadert intussen ook het einde van een regeerperiode.

Na de verkiezingen zal een nieuwe regering de vrijheid moeten hebben om haar keuzes te maken. Blijkbaar zijn alle partijen toch wel eensgezind over de nood aan een stap vooruit. Cathy Coudyser heeft dan ook alle vertrouwen in de nodige beleidscontinuïteit in dit domein, en alle begrip voor de vraag naar financiële middelen. Ook die begrotingsbesprekingen zullen in de volgende regeerperiode moeten worden beslecht. De precieze samenstelling van de volgende Vlaamse Regering zal daarop

geen invloed hebben als die regering de vermelde ambities herbevestigt en daarvoor dan ook de nodige middelen veil zal hebben. Ook dat hangt samen met de beheersovereenkomsten. Bestaan er toch al minimumgaranties voor 2026? Welke rol kunnen het departement en Digitaal Vlaanderen spelen in het vlotte verloop van de operatie?

Verkent de minister-president al de mogelijkheden om de digitale cultuurtransformatie te laten sporen met athumi, het Vlaamse datanutsbedrijf?

Hoe evalueert hij het samengaan van de portefeuilles Cultuur en Digitalisering onder zijn ministeriële bevoegdheden?

1.4. Meyrem Almaci

Meyrem Almaci noemt de hoorzitting over de visienota, de commissiebehandeling van het al vermelde ontwerp van decreet en de gedachtewisseling een interessante triptiek, die het mogelijk maakt om de verschillende documenten onderling te vergelijken. UNESCO heeft een heel interessant document uitgebracht over de digitale transformatie van de culturele sector, met bijzondere aandacht voor de Zuid-Koreaanse case. De spreker kan die buitenlandse visieontwikkeling sterk aanbevelen.

Ten eerste gaat het over de ecologische voetafdruk van de digitalisering, die zeker moet worden onderzocht.

Een tweede aanbeveling behelst het verkleinen van de digitale kloof. Zuid-Korea heeft een concrete strategie ontwikkeld om de knelpunten op te sporen. Zo blijkt de beschikbaarheid van een bepaalde goedkope gsm plots enorm veel mensen toegang te verschaffen tot de digitalisering. Ook dergelijke toevallige operationele items kunnen een cruciale rol spelen in de digitale ontsluiting van de culturele wereld. Het Zuid-Koreaanse beleid heeft goed nagedacht om dit op een hoger niveau te brengen. Hoe wil de minister-president het beleidsdenken organiseren? Wil hij dit aan de drie kernspelers overlaten of ook zelf verder onderzoek verrichten?

UNESCO beveelt met betrekking tot het culturele domein 'ethics of artificial intelligence' aan. Andere sprekers hebben de intellectuele eigendom van makers al vermeld. Intussen rooft GAFA met AI het internet als het ware leeg, om het even cru te stellen. Meyrem Almaci wijst erop dat de bedenkers van AI een pauze misschien nodig vinden, maar het proces lijkt niet meer te stoppen en kan heel destructief worden. Het zal voor drie Vlaamse spelers en hun werkveld allesbehalve eenvoudig worden om daarop een antwoord te bieden ten gunste van de makers. Hoe wil de Vlaamse Regering reageren op logaritmen die de intellectuele eigendom van makers niet respecteren? In de visienota zijn die makers alvast al niet vertegenwoordigd. Hoe wil de minister-president in de toekomst oog hebben voor hun rol? Ze hebben uiteraard al toegang tot de drie kernspelers, maar zouden toch ook een plek moeten hebben in de visienota. Het kan hen ook triggeren om hun eigen individuele belangen goed te behartigen.

Voor heel wat elementen uit de visienota heeft de minister-president zich laten inspireren door Idea Consult. In welke mate heeft die consulent zich laten leiden door internationale evoluties? De UNESCO-visie lijkt op nogal wat punten toch al heel wat verder te gaan dan de visienota. Of is die visienota de eigen selectie van de minister-president uit een ruimere input van Idea Consult? In welke mate heeft men over het muurtje van West-Europa gekeken?

In 2017 heeft de toenmalige Vlaamse Regering een termijn van tien jaar voorgesteld voor de verbetering van ontsluiting en samenwerking door digitalisering. Hoe zijn de zaken vandaag gevorderd in het licht van die timing? Luidt de vermelde triptiek een nieuwe periode in? Wacht de minister de afloop van de tien jaar af, of vormt

zijn huidige beleid een aanloop? Plant hij gaandeweg evaluaties voor dit proces dat over de grenzen van een regeerperiode zal gaan?

Intussen zitten de organisaties op hete kolen met betrekking tot het financiële aspect. Op die vragen zal de minister-president vandaag nog niet kunnen antwoorden, veronderstelt Meyrem Almaci vanuit haar eigen beleidservaring. Vindt hij op dit moment dat de financiën moeten worden geabsorbeerd binnen reguliere middelen, of moet de regering er extra middelen voor uittrekken? Wat zijn de intenties en de visie op de financiële verzuchtingen die de drie organisaties in de hoorzitting hebben geuit?

2. Antwoordenronde

Minister-president *Jan Jambon* dankt de commissie voor de vele vragen en inzichten.

Op de vraag van Karin Brouwers over de verhouding tussen de kernspelers en de andere culturele organisaties in de digitale transformatie antwoordt de minister-president dat het programma uiteraard op de noden van de hele cultuursector afgestemd moet zijn. Het programma moet er voor die sector zijn. Zijn diensten werken momenteel aan een goed model. Ze streven naar de juiste balans tussen een beheersbare governancestructuur en een transparante interactie, waarbij de individuele sectoren gehoord en de intermediaire organisaties geresponsabiliseerd worden. Ook de SARC zal daarbij worden betrokken. De visienota legt een belangrijke basis. De minister-president heeft de keuze gemaakt om met de drie grote kernspelers te beginnen, maar beseft de noodzaak van een verdere afstemming met en betrokkenheid van de brede cultuursector. Hij zoekt verder naar manieren om iedereen te betrekken bij en een plaats te geven in het programma Digitale Transformatie.

Het Departement CJM heeft op 13 juni 2023 een infosessie georganiseerd voor de sectorale bovenbouwspelers om hun input te capteren. Het gaat aan de slag met de gecapteerde synergieën en blijft de ruime sector daarbij betrekken. Daarnaast worden bijkomende manieren gezocht om het draagvlak voor het programma – zowel binnen de culturele sector als bij de lokale besturen – te vergroten.

Hetzelfde commissielid peilde naar de autonomie van de organisaties en vroeg of de Vlaamse overheid hen top-down moet aansturen. Meemoo, publiek en Cultuurconnect hebben via hun bestuursorganen hun eigen aansturings- en validatiemechanismen. Daarmee wil de minister-president rekening houden. Hij wil zorgen voor complementariteit met de inspraak- en participatiemodellen van deze organisaties. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media staat in voor de opvolging van de uitvoering van hun beheersovereenkomsten en voorziet in deze context afstemmingsmomenten in functie van de opvolging en de uitrol van het programma Digitale Transformatie. Zo zorgt het beleid voor afstemming op strategisch en programmatorisch niveau. Het advies van dit gecoördineerde overleg wordt telkens vertaald naar de formele beslissingsorganen van de betrokken organisaties. Dat zal het draagvlak van het programma Digitale Transformatie versterken.

Een andere vraag van Karin Brouwers ging in op de invalshoek van de gebruiker. Ook de SARC maakte hiervan gewag in zijn advies. De focus van de visienota ligt op het stimuleren van de digitale transformatie van de cultuursector, antwoordt de minister-president, maar uiteraard is de ultieme doelstelling het creëren van een betere en rijkere ervaring voor de cultuurparticipant, de gebruiker van digitale producten. Digitale transformatie is dus geenszins een doel op zich, benadrukt hij, maar een middel om deze rijkere cultuurervaring te realiseren. Het stimuleren van de digitale transformatie in de cultuursector is hiervoor de cruciale randvoorwaarde.

Voorts heeft Karin Brouwers gepleit om het analoge niet uit het oog te verliezen. De minister-president wil de toenemende digitalisering van de samenleving en de toenemende vraag daarnaar niet ontkennen. De wereld wordt dus steeds meer hybride, wat ook weer niet wegneemt dat een groot deel van de culturele werking in de fysieke wereld gevormd is. Een werking gericht op de fysieke wereld wordt niet plots minderwaardig of overbodig. Jan Jambon verwacht niet dat ze ooit helemaal zal verdwijnen. Integendeel, cultureel werk in de fysieke wereld blijft volstrekt legitiem. De fysieke omgeving waarin dergelijke organisaties werken, zal echter niet langer de enige mogelijke zijn. Bovendien ondersteunen digitale oplossingen en processen de volledige werking van de culturele organisaties, inclusief de analoge toepassingen, althans waar die zich daartoe lenen.

Karin Brouwers, Katia Segers en Meyrem Almaci hadden vragen over de situatie van de digibeten. Minister-president Jambon vindt het niet nodig om specifiek vanuit Cultuur actie voor hen te ondernemen. Het gaat om een algemeen maatschappelijke uitdaging, waarop de Vlaamse Regering inzet met Digitaal Vlaanderen, het investeringsprogramma Vlaamse Veerkracht, het onderwijsbeleid, de VDAB en de lokale besturen. De spreker vindt het niet zinvol om parallel daarmee specifiek in de cultuursector digibeten op te sporen en opleidingen aan te bieden.

Verschillende leden hebben gepolst naar de budgettaire impact. Niemand zal tegenspreken dat een digitale transformatie een investeringsprogramma vergt, stelt de minister-president. De huidige Vlaamse Regering heeft daarin met haar relanceprogramma Vlaamse Veerkracht al stevig geïnvesteerd. De spreker hoopt dat een volgende regering die inspanningen zal voortzetten. Hij brengt een overzicht van de middelen die de huidige regering heeft geïnvesteerd in projecten voor de digitale transformatie van de cultuursector:

- 5 miljoen euro aan relancemiddelen voor doelgericht digitaal transformeren;
- 5 miljoen euro aan relancemiddelen voor de digitale collecties;
- 6,9 miljoen euro voor het Verenigingsloket, waarvan 2,85 miljoen euro aan relancemiddelen en 1,35 miljoen euro recurrent;
- 2 miljoen euro aan relancemiddelen voor de integratie van de erfgoeddatabanken;
- 1 miljoen euro per jaar tot het einde van de regeerperiode voor het Virtueel Museum;
- 799.000 euro aan relancemiddelen en 250.000 euro uit het JKP-budget voor de basisinventaris cultuur- en jeugdinfrastructuur.

De drie kernspelers hebben voor 2023 het volgende subsidiebedrag ter beschikking:

- publiq: 4.038.862 euro;
- Cultuurconnect: 6.908.581 euro;
- meemoo: 5.836.752 euro.

Over de subsidie vanaf 2024, het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode, zal de minister zich nog niet uitspreken. De gesprekken over de beheersovereenkomst zijn immers nog aan de gang. De BO 2024 komt in zicht maar is uiteraard nog niet afgerond, deelt de spreker mee.

Voor de wat langere termijn vindt hij het cruciaal dat er een programma Digitale Transformatie wordt vormgegeven, met daarin een lijst van prioritaire acties om de digitale transformatie van de cultuursector te versnellen, en de hieraan gekoppelde verwachte resultaten en budgetten.

Het programmaontwerp moet ten laatste in het eerste kwartaal van 2024 afgewerkt zijn, zodat het in de context van de regeringsvorming kan meegegeven worden. Het is dan aan de volgende regering om te beslissen wat ze er verder mee doet, maar de huidige zal op dat moment haar huiswerk gemaakt hebben.

Naast de Vlaamse middelen zoekt de minister-president naar alternatieven om een evenwichtige financieringsmix te realiseren. Voor de exploitatie van digitale bouwstenen wil hij ook andere financieringsvormen in beschouwing nemen. Het gaat onder meer om zinvolle kostenmodellen, zoals cofinanciering via belanghebbenden, crowdfunding en abonneermodellen. Zijn diensten zullen nagaan hoe die zich verhouden tot het opendatabeleid. Daarnaast onderzoeken ze de mogelijkheden van groeikapitaal voor innovatieprojecten die experimenten met alternatieve financieringsvormen stimuleren. Concreet wil de minister van Cultuur de experimentele fase – en waar mogelijk de initiële investeringen – ondersteunen en op die manier bepaalde financiële risico's wegnemen.

In verband met de vraag over de ruimte voor private actoren herinnert de spreker eraan dat de visienota in dat verband enkele principes formuleert, die de volgende jaren verder geoperationaliseerd moeten worden. Een daarvan luidt: 'we werken aan een gedeelde collectieve digitale infrastructuur'.

Op basis van dat principe streeft zijn beleid naar een breed inzetbare, participatief aangestuurde infrastructuur waarop culturele organisaties kunnen voortbouwen. Zoiets levert schaalvoordelen op, ontzorgt operationele processen, biedt een basis voor open innovatie en faciliteert de creatie van unieke gegevensbronnen.

Op de vragen over de drie kernspelers antwoordt de minister-president dat de aangebrachte punten in de beheersovereenkomsten zullen moeten komen. Dat geldt ook voor de opdracht van Demos na zijn inkanteling, waarnaar Katia Segers heeft gepolst.

Karin Brouwers en Katia Segers hebben een vraag gesteld over de positie van de individuele kunstenaars. Het uitgangspunt is dat de drie kernspelers zich in de markt positioneren met oplossingen waarvan culturele organisaties kunnen gebruikmaken, antwoordt de minister-president. De kernspelers spelen vanuit hun centrale rol in de digitale transformatie in op de evoluties in de maatschappij. Ze sturen het digitale culturele ecosysteem aan, maar dit ecosysteem staat ten dienste van de culturele sector, met inbegrip van de gelaagdheid en diversiteit die de cultuursector kenmerkt.

Minister-president Jambon beaamt dat de ene organisatie al beter gewapend is in de digitale transformatie dan de andere, en beseft dat ook kleine organisaties en individuele kunstenaars nog noden hebben die gecapteerd moeten worden. Het digitale ecosysteem en de collectieve dienstverlening zullen de kleinere culturele organisaties net ontzorgen van bepaalde operationele digitale processen, waardoor ze zich meer op hun basiswerking kunnen toespitsen. Een opgelegd karakter wil de minister zoveel mogelijk vermijden. Het zal voor alle partijen duidelijk worden dat ze tot een ecosysteem behoren waaraan ze bijdragen en waarvan ze de vruchten kunnen plukken.

Karin Brouwers had nog heel wat specifieke vragen over een welbepaald project van Cultuurconnect, waarvan de minister-president echter vindt dat ze niet thuishoren in een algemene gedachtewisseling over zijn visienota. Het commissielid is volgens hem al enige tijd een kruistocht aan het voeren tegen het project van Cultuurconnect. De spreker is bereid om hierover vragen te beantwoorden, maar dan in een agendapunt dat specifiek daaraan is gewijd.

Ten aanzien van Katia Segers bevestigt hij dat auteursrechten een grote uitdaging vormen. Dat is al zo in de analoge wereld en a fortiori in de digitale wereld. De minister-president wil een eenduidig rechtenbeheer realiseren en manieren zoeken om materiaal – conform de bepalingen van het auteursrecht – maximaal vindbaar en bruikbaar te maken. Hij focust voorts op licentiemodellen voor vergoedingswijzen

en gebruiksrechten van content met respect voor de makers, en beschouwt de auteursrechten als een belangrijk aandachtspunt.

Cathy Coudyser polste naar de totstandkoming van de beheersovereenkomsten. De bilaterale gesprekken over de ambities van de drie kernspelers voor 2025 zijn aan de gang in de voorbereiding van hun concrete beheersovereenkomsten.

Het Departement CJM en Digitaal Vlaanderen zijn al betrokken bij de redactie van de visienota, en zullen dat eveneens worden bij het programma Digitale Transformatie. Het programma zal verantwoordelijkheden vastleggen van onder meer het departement en Digitaal Vlaanderen. De digitale transformatie van de cultuursector moet natuurlijk passen binnen de algemene visie op digitalisering van de Vlaamse overheid.

Athumi, het digitale nutsbedrijf, heeft specifiek als opdracht om de dataparadox op te lossen. Op dit moment is nog niet te voorspellen wat de digitalisering allemaal zal meebrengen. In de beheersovereenkomsten met de kernspelers heeft het data-nutsbedrijf vooralsnog geen rol, veronderstelt de minister-president. Die kan er wel komen op het moment dat de data massaal worden gecapteerd en de culturele spelers de vraag krijgen om hun data te delen. Vooralsnog heeft athumi geen case met een specifieke link naar de cultuursector, maar zoiets evolueert dynamisch.

Cathy Coudyser had voorts nog een vraag over de link tussen de bevoegdheden Cultuur en Digitalisering van de minister-president. Deze ziet heel wat raakvlakken tussen de twee portefeuilles. Die zijn breder dan alleen Digitaal Vlaanderen. Zo heeft publiq ook opdrachten voor Jeugd en Sport. De minister-president vindt het niet aangewezen dat elk beleidsdomein in een eigen hoekje het warm water zou uitvinden zonder oog te hebben voor het nut van hun innovaties voor anderen.

De minister-president kan waardering opbrengen voor de interesse die Meyrem Almaci aan de dag legt voor de Zuid-Koreaanse situatie. Op haar vraag over het duurzaamheidsaspect antwoordt hij dat digitalisering in een duurzaamheidsagenda past. Door de digitale transformatie op een grote schaal te stimuleren, wil de Vlaamse Regering de versnippering aanpakken, innovatie realiseren en een link leggen met andere sectoren. Ze streeft dit na in een internationale context, waarmee de minister-president ook antwoordt op de vraag van Meyrem Almaci of hij wel genoeg over de grenzen heeft gekeken. Ook voor de visienota en haar verdere uitwerking heeft hij inspiratie in het buitenland gezocht. Hij wil permanent de internationale evoluties blijven monitoren en mee bij zijn beleid betrekken.

De digitale oplossingen zijn inherent duurzaam. Wie zich inschrijft in de digitale strategie, beschikt over generieke componenten die steeds worden doorontwikkeld. Digitaal Vlaanderen beschikt over heel wat instrumenten die de culturele sector zo kan overnemen, zonder ze apart te moeten ontwikkelen. De aanpak van de energieverslindende versnippering en wildgroei zal ook ecologisch vruchten afwerpen. Zo zal de digitale transformatie met een datagedreven aanpak de cultuurparticipatie helpen bevorderen.

De Vlaamse Regering staat zeker open voor het AI-debat, dat echter de digitale transformatie van de cultuursector overstijgt. Europa neemt ter zake al initiatieven. De minister-president heeft Digitaal Vlaanderen gevraagd om de opportuniteiten en dreigingen van artificiële intelligentie te beschrijven. In een vroege fase met AI van start gaan impliceert ook nadenken over de bedreigingen. Op dergelijke multi-nationale tendensen kan Vlaanderen alleszins niet louter vanuit zijn eigen hoekje reageren.

Meyrem Almaci polste ook of er nu een nieuwe periode is aangebroken in de digitale transformatie, maar de minister-president wil niet in dergelijke tijdsvakken denken. De digitale evolutie is nu eenmaal sneller dan elk beleidsplan van om het even

welke overheid. Het gaat om een dynamisch proces, waarbij het niet opgaat om even te stellen dat het beleid tot 2027 al helemaal is vastgelegd en er pas daarna ruimte zal zijn voor iets nieuws.

Katia Segers beaamt dat de digitale kloof geen zaak is van Cultuur alleen. Digitale inclusie is inderdaad van cruciaal belang voor Onderwijs, Werk enzovoort, maar zeker ook voor Cultuur, stelt het commissielid. De coronacrisis heeft aangetoond hoe digitale toepassingen cultuur ineens veel toegankelijker hebben kunnen maken. De fysieke stap naar een opera of theater is voor velen niet zomaar weggelegd, maar ze digitaal bijwonen lukt dan wel. Zelf heeft Katia Segers de opera op tv ontdekt. Daarom blijft ze het een gemiste kans vinden dat de digitale transformatie van de cultuursector in de visienota niet wordt gezien als een hefboom naar digitale inclusie en cultuurparticipatie.

Meyrem ALMACI,
voorzitter

Cathy COUDYSER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AI	artificiële intelligentie
BO	begrotingsopmaak
CJM	Cultuur, Jeugd en Media
GAFA	Google, Apple, Facebook and Amazon
JKP	jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan
meemoo	Vlaams instituut voor het archief
oKo	Overleg Kunstenorganisaties
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (= Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization